

میراث	راحله عبدالحسینی، روزنامه‌نگار
-------	--------------------------------

پخت سمنو به سبک مهابادی‌ها

بعد از ثبت مهارت سمنوپزان در چند شهر کشور، نوبت به ثبت مهارت پخت سمنوی هفت‌ریشه مهاباد در فهرست میراث فرهنگی ناملوس کشور رسید. بخش مهاباد در شهرستان اصفهان قرار دارد و مهارت پخت سمنوی هفت‌ریشه در شهر مهاباد به‌عنوان نهمین اثر ناملوس شهرستان اردستان و ششمین اثر مهاباد در فهرست میراث فرهنگی ناملوس کشور قرار گرفته‌است.

شیوه پخت

رسم پخت سمنوی هفت‌ریشه در مهاباد یک آیین قدیمی است که هر سال با آغاز فصل سرما رونق می‌گیرد. اهالی مهاباد گندم را به همراه ۶ نوع حبوبات دیگر مانند نخود، لوبیا (قرمز، چیتی، سفید، عدس و ماش خیس می‌کنند و داخل گونی مخصوص می‌ریزند، میزان گندم بیشتر و مقدار حبوبات باید حساب شده باشد تا آرد به‌دست‌آمده تلخ نشود. آب گندم و حبوبات خیس شده هم چندبار باید عوض شود تا هم جوانه‌زنی بیشتری به‌دست بیاید و هم جوانه‌ها طراوت بیشتری داشته باشد. بعد از این کار، روی گونی را با یخ و برف می‌پوشانند تا مرغوبیت جوانه‌ها بیشتر شود. درست زمانی که همه حبوبات جوانه زد، آنها را مقابل آفتاب پهن می‌کنند تا خشک شود. بعد از آن جوانه‌های خشک شده را به همراه مقداری برنج به نشانه برکت، آسیاب می‌کنند تا آرد سمنوی هفت‌ریشه حاصل شود. آرد به‌دست آمده را در دیگ مسی ریخته با روغن محلی سرخ کرده، مقداری زردچوبه و نبات و به میزان لازم آب به آن اضافه می‌کنند تا با شعله ملایم سمنو سفت‌شود و جا بیفتد. پودر دارچین، هل و گلاب از افزودنی‌های دیگری است که برای معطر شدن بیشتر سمنوی هفت‌ریشه به آن اضافه می‌شود. سمنوی هفت‌ریشه مهاباد به‌عنوان یک میان وعده سالم و خوشمزه شناخته می‌شود.

گردشگری

گردشگری پایدار در «پالنگان»

به تازگی در نشست اجلاس بریکس در برزیل روستای پالنگان به‌عنوان نمونه‌ای موفق از توسعه گردشگری پایدار با حفظ هویت و فرهنگ بومی معرفی شد. این روستای تاریخی و پلکانی در کردستان قرار گرفته و جاذبه‌های فراوانی برای گردشگران دارد.

جذابیت‌های پالنگان

دیار پالنگان به همشهری می‌گوید: «یکی از جذابیت‌های پالنگان این است که یک رودخانه پرآب و سردآن را به ۲ قسمت تقسیم می‌کند. بالادست روستا دارای چشمه‌های آبی است که آب آشامیدنی اهالی روستا از آنجا سرچشمه می‌گیرد. این چشمه‌ها آب آشامیدنی اهالی را تامین می‌کنند و پس از آن، آب چشمه‌ها به داخل یک سازه بتنی سرازیر می‌شود و به پایین‌دست روستا می‌رود.» نعمان بشیر با اشاره به پرورش ماهی قزل‌آلای خال قرمز در پایین‌دست روستا می‌افزاید: «باقی پلکانی و طبقاتی همراه با معماری سنگی مربوط به هزار سال پیش یکی دیگر از جاذبه‌های گردشگری روستای پالنگان است.»

الگوی گردشگری پایدار

روستای پالنگان چگونه به الگوی گردشگری پایدار تبدیل شده است؟ دیار پالنگان با بیان اینکه این روستا گرم‌ترین روستای کردستان است، می‌گوید: «هالی این روستا که اغلب دامدار هستند بیلاق‌نشین بوده‌اند و فقط پاییز به روستا بازمی‌گشتند. اما بعد از اینکه پای گردشگران به پالنگان باز شد، سال ۱۳۷۵ مهندسی به روستا آمد و تشخیص داد که این منطقه مناسب پرورش ماهی قزل‌آلاست. دو، سه سال بعد پرورش ماهی یکی از مشاغل اصلی اهالی شد.» به گفته نعمان بشیر، ۴۵هزار مرغ ۱۰ تنی در روستا ایجاد شده که مساحت هر استخر حدود ۵هزارمربع است. او توضیح می‌دهد: «با رونق گرفتن پرورش ماهی قزل‌آلا، پالنگان کم‌کم به مقصد گردشگری تبدیل شد به‌ویژه اینکه ماهی قزل‌آلا در همین جا کباب می‌گردند و بعد از مدت کوتاهی ماهی کبابی پالنگان مشهور شد.» خانه‌های پالنگان دوطبقه بود و یک طبقه آن برای نگهداری دام استفاده می‌شد، ولی بعد از اینکه به مقصد گردشگری تبدیل شد، اهالی روستا به بازاری و نوسازی خانه‌های خود پرداختند تا به مسافران اجازه دهند. اکنون در هر فصلی گردشگران به پالنگان سفر می‌کنند و اقامتگاه‌های مختلفی در اینجا ساخته شده و در واقع با مشارکت جامعه محلی، اهالی روستا هر چهار فصل فعالیت می‌کنند و به همین دلیل است که روستا به الگوی گردشگری پایدار تبدیل شده است.

تبدیل تهدید زباله به فرصت با انتقاد ۱۸ قرارداد توسط وزارت کشور
سمیه رفیعی، رئیس فراکسیون محیط‌زیست مجلس:تهدید زباله با انتقاد ۱۸ قرارداد توسط وزارت کشور به فرصت تبدیل شده است. اقدام ۱۸ استان در بستن قرارداد RDF به‌عنوان راهکار برای مدیریت زباله، انباشت و دفن آن یک اقدام مهم است.

اختصاص اعتبار برای تکمیل بزرگراه کربلا

طهماسب نجفی، معاون عمرانی استاندار کرمانشاه: در سفر اخیر رئیس‌جمهور به استان ۱۵۰۰ میلیارد تومان اعتبار برای تکمیل بزرگراه کربلا اختصاص داده شد. تکمیل بزرگراه کربلا یکی از اولویت‌های بسیار مهم استان است.

مکت

مجید چپاری، روزنامه‌نگار

ساز شیر محمد

شادی و اندوه بلوچستان

میراث ناملوس و میراث زنده

در دنیایی که سرعت و فناوری، بسیاری از سنت‌ها را به حاشیه رانده، برخی با دست و نفس و جان خود، چراغ فرهنگ، هنر و هویت ایران را روشن نگه داشته‌اند. «شیرمحمد اسپندار» استاد برجسته دولتی نوازی از خطه بلوچستان، یکی از آن چهره‌های ماندگار و میراث زنده ایران است؛ انسانی که هنر بومی را زنده نگه‌داشته و خود نیز به نمادی زنده از میراث فرهنگی ایران بدل شده است. او در طول دهه‌ها، موسیقی بومی را در دل مردم، کوچ‌ها و آیین‌های محلی زنده نگه داشته و صدای ساز او صدای مردم سیستان و بلوچستان است.

شیرمحمد در سال ۱۳۰۶ هجری خورشیدی در بمپور بلوچستان متولد و از نوجوانی مجذوب صدای جادویی دولتی شد. ساز دولتی متشکل از دو لوله هم صداست که نواختن آن نیاز به مهارتی خیره‌کننده در هماهنگی دو دست و نفس‌گیری پیوسته دارد. آنچه صدای ساز شیرمحمد را از دیگر هنرمندان متمایز می‌کند، مهارت و تداوم اصالت در موسیقی اوست. صدای ساز شیرمحمد روایتگر تاریخ و زندگی مردم بلوچستان است، صدای یادهای گرم جنوب و شادی و اندوه مردمی که هنر زبان مشترک آنهاست.

فرزند شیرمحمد در گفت‌وگو با همشهری از پدرش چنین روایت می‌کند: «استاد اسپندار، بی‌آنکه پا در کلاس یا آموزشگاهی بگذارد، نغمه‌های زندگی را از دل طبیعت و هم‌نشینی با نوازندگان محلی آموخت. او با گوش دل شنید و موسیقی را زندگی کرد. حالا، این گنجینه زنده موسیقی نواحی ایران، در آستانه صدسالگی، با مشکلات ناشی از کهنوت سن دست‌وپنجه نرم می‌کند و تحت مراقبت دارویی است و خانواده با عشق از او نگهداری می‌کنند.»

الله‌بخش اسپندار با گالریه از کم‌توجهی به فرهنگ و هنر و میراث‌داران زنده آن می‌گوید: «سنگ قبر به کسی جواب نمی‌دهد! تا وقتی زنده هستیم، قیر یکدیگر را نمی‌دانیم و ارزش بزرگان فرهنگ و هنر را (انظور که باید یاس نمی‌داریم. احترام و قدردانی، باید در زمان زندگی افراد باشد، وقتی که می‌توانند آن را حس کنند. بسزرگان فرهنگ و هنر باید در زمان حیات مورد توجه قرار بگیرند نه پس از آن.»

الله‌بخش با نگرانی از تعداد اندک دولتی‌نوازان در ایران و سیستان و بلوچستان، سخن می‌گوید: «دولتی‌نوازی در آستانه فراموشی است؛ با این حال به آینده آن امیدوار هستم، زیرا بخشی از این میراث ارزشمند فرهنگی هنوز توسط نسل جدید و علاقه‌مندان محلی و برخی اعضای خانواده استاد شیرمحمد زنده نگه داشته شده است.

در گذشته علاقه‌مندانی از شهرهایی چون تهران، شیراز و اصفهان نیز نواختن این ساز اصیل را با شور و اشتیاق فرا گرفته‌اند. نوه استاد هم در حال آموختن دولتی است، اما در حال حاضر به گمانم ۳دولتی‌نواز در بلوچستان این ساز را به‌صورت حرفه‌ای می‌نوازند؛ نوازنده‌ای از اهالی بلوچستان، فرزند زنده‌یاد موسی بلوچی نوازنده و هنرمند استان و همچنین خواهرزاده من.»

۳۰اردیبهشت، روز بزرگداشت میراث ناملوس و میراث زنده، فرصتی است تا از چهره‌هایی تجلیل شود که خود به‌تنهایی نماد یک فرهنگ هستند؛ انسان‌هایی که دانش، مهارت و روح یک سنت کهن را در جان دارند و آن را از خطر فراموشی نجات داده‌اند. بیژن کامکار نوازنده رباب، شیرمحمد اسپندار نوازنده دولتی، محمود فرشچیان، مجید مهرگان و مهین افشان پور استادان هنر نگارگری و عاشیق مسلم عسکری از جمله میراث‌داران زنده فرهنگ و هنر ایران در فهرست گنجینه‌های زنده بشری هستند.

فیلم دولتی نوازی شیرمحمد اسپندار را با اسکن این کد ببینید

عکس همشهری: علیرضا شوقی

تهران در دسترس مسافران

پایتخت، ایجاد مسیرهای گردشگری کودک و سالمند را کلید زده است؛ مسیرهایی که برای نخستین بار طراحی می‌شوند

محمود مولایی

روزنامه‌نگار

مفهوم «گردشگری برای همه» یا «گردشگری در دسترس» (Accessible Tourism) نخستین بار در سال ۲۰۰۹ مطرح شد؛ مفهومی که تأکید می‌کند همه انسان‌ها باید بتوانند بدون توجه به سن، نژاد، معلولیت جسمی و ذهنی

و... در میان کشورها سفر و جهان را کشف

کنند. مفهوم دسترس پذیر بودن نیز ذیل همین مفهوم یاد در راستای آن مطرح می‌شود تا به گردشگری پایدار نزدیک شویم. در نگاه مصداقی، این نوع گردشگری به‌معنای مناسب‌سازی ساختاری فضاها و اماکن و فرهنگسازی شامل آشنایی افراد و کارکنان سایت‌های گردشگری و مجموعه‌های مرتبط میراث فرهنگی با مناسب‌سازی است و تحقق این مفهوم کمک می‌کند همه افراد

با نیازهای ویژه از جمله سالمندان، کودکان، افراد دارای معلولیت و... که می‌خواهند از چنین فضاهایی استفاده کنند، به‌راحتی این امکان را داشته باشند. با توجه به همین اهمیت است که پایتخت برای نخستین بار در کشور، سراسر ایجاد مسیر گردشگری کودک که در نوروز ۱۴۰۴ به‌مسیری که در نوروز ۱۳ به‌صورت پایلوت با عنوان «از فرش تا لاله» به‌مدت ۱۳روز برپا شد و با استقبال بسیار خوبی همراه بود؛ به‌طوری‌که حالا

ستاد گردشگری شهرداری تهران در صدد شناسایی مسیرهای دیگری برای گردشگری کودکان است و حتی به فکر ایجاد مسیرهای گردشگری برای سالمندان هم افتاده است. براساس برنامه‌ریزی‌های صورت گرفته چند مسیر ویژه گردشگری کودک در مناطق مختلف طی سال جاری طراحی خواهد شد و همچنین در برنامه‌ریزی‌ها قرار است مسیرهای گردشگری برای سالمندان هم طراحی شود.

مسیر دوم تا تابستان

در حال حاضر یک مسیر گردشگری کودک در تهران وجود دارد و قرار است در آینده مسیرهای دیگری هم برای گردشگری کودکان ایجاد شود. رئیس ستاد گردشگری شهرداری تهران تأکید می‌کند: «با توجه به نیازهای موجود فعلاً مسیر فرش تا لاله فعالیت خود را ادامه می‌دهد. در واقع به این نتیجه رسیدهایم که مسیر فرش تا لاله در اولویت قرار بگیرد.» قاسمی درباره اینکه مسیرهای دیگر برای گردشگری تهران شناسایی شده یا نه، عنوان می‌کند: «درصدد شناسایی مسیرهایی هستیم که برای اجرای طرح مسیر گردشگری کودک مناسب باشد. قرار است با شناسایی این مسیرها در شهر تهران بتوانیم نقشه‌نهایی از مسیرهای گردشگری کودکان تهیه و ارائه کنیم.» او با بیان اینکه یک شرکت مسئولیت طراحی مسیر گردشگری کودک را برعهده دارد، می‌گوید: «ظاهراً براساس تجربه‌های جهانی چنین مسیری در تهران ایجاد می‌شود.» قاسمی اظهار امیدواری می‌کند که در فصل تابستان مسیر دوم گردشگری کودک ایجاد شود. البته هنوز مسیرهای بعدی مشخص نشده‌اند و باید ابتدا نقشه گردشگری آنها طراحی شود. ابتدا قرار است نقشه گردشگری مترو تهیه شود و بعد از آن، در مورد موضوع کودک فعالیت خواهیم کرد.»

نقش کودکان در جذب گردشگر

ایجاد مسیر گردشگری کودک، شهرداری تهران را به افزایش گردشگری در پایتخت امیدوار کرده است. رئیس ستاد گردشگری شهرداری می‌گوید: «در حوزه گردشگری، کودکان نقش مهمی را ایفا می‌کنند. واقعیت این است که به‌واسطه کودکان، بزرگ‌تراها هم به‌نوعی آلوده گردشگری می‌شوند. اگر ما بتوانیم در سطح شهر تهران کودکان را در مسیر گردشگری قرار دهیم، قطعاً به تعداد گردشگران بزرگسال هم اضافه می‌شود. کودکان این توانایی را دارند که پدر و مادر خود را به سمت حوزه گردشگری سوق دهند.» او تأکید می‌کند: «واقعیت این است که در ایام نوروز با کمترین تبلیغات، بیشترین استقبال را شاهد بودیم.» این تور گردشگری با هدف آشنایی کودکان تهرانی با میراث فرهنگی و طبیعی شهر اجرا شد، اما اجرای مسیرهای ویژه کودکان نیازمند تأمین ضرورت‌هایی همچون احداث اتاق مادر و کودک و... است.

تهار روستایی که برای معلولان مناسب‌سازی شد

ایجاد مسیر گردشگری کودک اتفاق تازه‌ای است که شهرداری تهران رقم زده است و البته ایجاد مسیر گردشگری سالمندان نیز در آینده در دستور کار متولیان است؛ اتفاقی که البته در سایر شهرهای ایران هم می‌تواند رخ دهد. نمونه این اتفاق را شاید بتوان روستای فهرج دانست. چند وقت پیش پوه که روستای ۳هزار ساله فهرج در استان یزد که سابقه سکونت در آن را به پیش از اسلام نسبت می‌دهند با دسترس‌پذیر شدن برای سالمندان و معلولان به‌عنوان نخستین روستای دسترس‌پذیر برای همه به‌ویژه افراد دارای معلولیت معرفی شد. هر چند روستا برای گردشگران دسترس‌پذیر شده، اما سالمندان روستا هم از این موضوع بهره‌مند شده‌اند. نصب نیمکت‌ها و سکوهای پیرنشین در طول مسیر از مسجد جامع فهرج تا بازار سبب شده که سالمندان روستا هم به‌راحتی بتوانند در این مسیر قدم بزنند.

در تعریف سازمان یونسف آمده است که «گردشگری کودک نوعی از گردشگری است که طی آن، نیازهای کودک را به توسعه و پیشرفت در سنین مختلف از لحاظ اجتماعی، فیزیکی و ذهنی با آموزش و سرگرمی طی سفر مدنظر قرار می‌گیرد»

با افتتاح نخستین مسیر گردشگری کودک، کودکان به همراه خانواده‌هایشان از موزه فرش ایران و موزه هنرهای معاصر تهران بازدید کردند و در بوستان لاله با برنامه‌های شعرخوانی، قصه‌گویی، بازی‌های گروهی و فعالیت‌های محیطی همراه امیر قاسمی، رئیس ستاد گردشگری شهرداری تهران توضیح می‌دهد: «مسیر گردشگری کودک باید مناسب کودکان باشد، چه از لحاظ المان‌های شهری و چه از این لحاظ که مادران بتوانند مثلاً لباس کودک را عوض کنند. همچنین مسیر گردشگری کودک نیازمند سرویس بهداشتی مناسب است که خوشبختانه اقدام خوبی در این زمینه صورت گرفته است. در تعیین مسیرهای گردشگری به نیازهای کودکان، مراکز آموزشی ویژه آنها به‌گونه‌ای که در این مسیرها حتماً مراکز تفریحی ویژه کودکان، مراکز آموزشی ویژه آنها و... وجود داشته باشد و البته به نیازهای خاص آنان نیز توجه شود.»

در تعریف سازمان یونسف آمده است که «گردشگری کودک نوعی از گردشگری است که طی آن، نیازهای کودک کان به توسعه و پیشرفت در سنین مختلف از لحاظ اجتماعی، فیزیکی و ذهنی با آموزش و سرگرمی طی سفر مدنظر قرار می‌گیرد.» در واقع گردشگری کودک در یادگیری اصول اجتماعی به خانواده‌ها کمک قابل توجهی می‌کند.